

ՀԱՅ ԷՋԵՐ

ՂԱՄԵ ՏԱՆՔԵՆԵՐ ՊԺՈՊՈՒՄՑ

Ռեալ քննութեանց դատաստանին, երբ ամենայն բանք վճարին ,
Այն է չար ժամ խաւարային , որ յոյս բարեացըն հաստանին ,
Յորժամ «Երթա՛յք յինչն» ասէ, զնոցա ամէն յոյս հատանէ ,
Ամպ խաւարի զնոսա ծածկէ , եւ ամենայն չար պատահէ :
Յանկարծակի երկիր շարժէ, անդարամետքըն պատառին,
Ոորք անդնդոց բացեալ լինի , յոյժ զանազան շարեօք ի լի :
Բայց վերա՛պն այն անադին եւ զուր անհուն սարսափելին ,
Ճաւք զանազան շարեօք ի լին , մարմաքալից կսկըծագին :
Մհրձ ի տարերս հրեղէն ծովին , ի խորս ներքին յատակ ստորին ,
Յոյժ հեռագոյն ամենեւին նայ ի խնամոցն աստուածային :
Ջոր պատրաստեալ է անմարմնոց , շարագուշակ պղծից աշտոց :
Տացէ ըզնոյն շարեաց մարմնոց , հետեւողաց նորին գործոց :
Որպէս անճառ են փառք սրբոց եւ զանազան պսակ գործոց :
Նոյնպէս պատիժք շարեաց մարմնոց անպատմելիք են ըստ գործոց ,
Ջոր ինչ պարգեւք տայ արդարոց , զգիմակն նորին՝ մեղուցելոց ,
Քանի ի կշիռք գնեն գործոց , կշտողապէս երկուց կողմանց ,
Որպէս քորարքն քարձրանան , նոյնպէս շարքն ի ստոր երթան ,
Այնպէս եւ կիրք համանգամայն զիմակ միմեանց լիցի նոցա :
Չկարէ քննել միտք մարդկային զոր լինելոց է անդ նոցին :
Բայց ըստ կարծեաց սորոյ ստորին սակաւ պատմմիք վստըն նոցին :
Ջորս ազգ տանջանքըն հլխովին , ըստ չորս հիւթոյս ինձ պատրաստին :
Իսկ ըստ գծոց զանազանին , պէս պէս լիկանք կայ ընդ նոսին :
Դէժ երեսաց՝ հուր գեհենին , եւ ի յետուստ՝ ասունամանին :
Անբուն որդուք յաջմէ դասին , ձախմէ՝ շար հօտ զիւրաց գնդին ,
Դարձեալ շորս տանջանք լինին , ուր չէ եղեալ աշուր բնաւին ,
Բայց այս նոցա է առանձին որ հակառակ են արարչին
Նախ ի կենաց յուսահատին , երկրորդ՝ անլէջ հուրն է բաժին ,
Երեք՝ մարմինք ոչ մեռանին , չորրորդ՝ տանջանքն ոչ խափանին ,
Ի հրոյ բերանքըն պապակին , ցրտոյ ատամունք կոփկոփին ,
Մըծեն որդուք զմարմինս նոցին , վէրքն յատամոցըն խորովին ,
Աչօքըն լան կրակագին , ոքնկամբն առնուն զհոտ զազարագին ,
Իերանն գոյէ հառաչապին եւ մարմոքայ բոլոր մարմին ,
Ինկունք լսէ ըզձայն գութին , լեզուն պապքի ծաղաւին :
Ուրք ընթացոց ի գեհենին , ձեռքն եւ մատունքըն տողորին ,
Ի վերուստ՝ բարկուծիւն աստուածային որ բորբոքէ զամենեան ,
Եւ ի ներքուստ հուր գեհենին , որ յետ ածէ զմարմին նոցին :
Որպէս ծըռումք մարմինք նոցին փութանակի հրով լուծին ,
Որպէս հալոց ի հընոցին վառեալ մարմնով ալրեն հոգին ,
Ի կայծականց վերայ ներհեն , այս է նոցա միշտ անկողին ,
Եւ ի հրոյ մէջ թաւալին , շար է հանգիստն անձանց նոցին ,

Լինի ճայթմունք ի մէջ հնոցին, եւ որոտմունք ահազնապին .
 Ամպէն է խաւար աղջամղջին, կայծակն անձրեւ ամէ նոցին .
 Եւ պատասի մորմըտդին, հոսէ ըզհուրն ի մէջ հնոցին .
 Իսանունք հոգմոց սաստիկ թնդին, եւ բորբոքէ գրոց հրատոին .
 Մարմինքն անանց ի մէջ հնոցին, եւ հուրն անչէջ ամենեւին .
 Որպէս ձկունք ի մէջ ծովին՝ լողան ի հուրն յախտինից
 Անդ ատաժունքն կրճտին, եւ լալ աշայն ոչ խափանին :
 Այլ բարկութեամբն բորբոքին ի տարտարոսն ամենեւին :
 Որք աստ յամեն գործոց չարեաց, անդ յաւելու նիւթ տանջանաց .
 Որքան ահաղղջ են ի մեղաց, լիցի նոցա տանջանք անանց .
 Ոչ է հուրն այն հրոյս նման, 'ւ ոչ ցրտութիւն նման ձմեռան .
 Այլ անպատում չարիք է այն որ գատամանց կրճուլն տան :
 Ոչ է խաւար նման գիշերոյս, եւ ոչ որդունքն որպէս յայթմունս .
 Այլ են վիշապք լավողք մարմնոյս, խաւարն անանց է եւ անլոյս .
 Մըծեն որդունք զմարմինս նոցին եւ բոց հրոյսն ոչ չիջանին .
 Այլ մորմոքին եւ կրակըծին, եւ ատաժունք կրճտին :
 Լեղաղակն դասք դասք նոքին եւ հառաչեն զոջմամբ ու ժգին .
 Մուխ ցոլնայ անգանց նոցին, ի յայրմանէ հրոյ բոցին .
 Լայն հառաչամոր աղաղակին, աղաղակին, ձայնն կարի .
 Որպէս խանձող ի մէջ հրոյն բոցակիզեալ միշտ խորովին .
 Կաթիլ մի քրոյ միշտ կարտաին զի պապակի թերանք նոցին .
 Եւ տոչորի սիրան ի փորին ի բորբոքեալ հրոյ միջին .
 Հուրն գոչ ձայն ու ժգին եւ բորբոքէ զբոցն ի նոսին .
 Հնչմունք հոգմոց սաստիկ թնդին որոտաձայն եւ ահաղին .
 Որքան է տանջանք անչէջ հրոյն, խիստ է մորմոք սառնամանեաց .
 Որքան է կրակիծ որդան անքուն, խիստ տրտմութիւն ի խաւարոյն .
 Որքան լալ աշաց լինի ի հրոյն, խիստ՝ ատամանցըն կրճտումն :
 Որքան զազարութիւն դիւաց հոտոյն, խիստ՝ զառնութիւն մեծ եւ անհուն :
 Աչքերն ետան ի մէջ բունին, սւղեղն եկէ ի մէջ դանկին,
 Ինքուն չորնայ ի թերանին եւ պատասի սիրան ի փորին .
 Անդ արտասուքըն ծով զառնայ եւ . . . ալքէ զնոսա :
 Աղաղակն զոջմամբ նոքա զի բարկութիւնըն բազմանայ .
 Այն հուր այլ չէ անցանելոյ, այն ստանիք ոչ են ճալելոյ,
 Որդունք չեն մեռանելոյ, խաւարըն չէ ի լոյս գալոյ :
 Թէ ի հրոյն փախչիլ կամին՝ ստոնամանեացըն հանդիպին .
 Թէ ի ցրտոյն փախչիլ խորին, անքուն որդանցըն պատանին .
 Վասն զասուց մեղաւորաց Յոր դմնընդեան օրն անիծեաց .
 Եւ տէրն տէր վասն չարեաց՝ Լաւ էր թէ չէր մարդն այս ծընած :
 Բայց յայժմ եւ այս է դիտելի թէ տանջանարան ուստի կազմի .
 Զի հուրն անչէջ ու սառնամանի, անքուն որդունք ու խաւար պատի :
 Բորժամ ըզդեւ յերկնից հերքեաց, տանջանարան նոցա կազմեաց,
 Այնպէս չարչարանք նոցա հիւթեաց որ ոչ քննի մարդկան մտաց .
 Որք հեռուն գործոց նոցին, միշտ ընդ նոսա չարչարեացին,
 Դեւք ըստ բնութեան իւրեանց տանջին . եւ մեղաւորքն ըստ պատշաճին :
 Զի կայ տանջանք անմարմնական, կայ եւ մարմնոյն տանջանարան,
 Զի չարչարանքն է զանազան, ըստ իւրաքան՝ իւրոց ընդհանրան,
 Ի տարեւոյ մասունք չարեաց կոճին, եւ տանջանք չարեաց լինին ,
 Այլ եւ չար գործք որ ընդ նոսին՝ զնոսա տանջէ անհրաժեշտ,
 Ի մասին այրեցմանէ հրոյ ջոկէ, եւ զցրտութիւն ի ջրոյն հանէ,
 Ըզչարութիւնն յերկրէ քարչէ 'ւ՝ յօդոյն զխաւարըն բաժանէ .

Այս չոր չարեաց մատուցած որ կայ ներատեսակ անմարմնականք .
 Լինի նոցա տանջանարան որք չար գործոց հետեւեցան .
 Որք աստ վառին, անդ ի յանչէջ հուրն անկանին .
 Եւ որք Աստուծոյ սիրոյն
 Շաղախին յաղտ գիծային, անքուն որդունք նոցա ծնանին,
 Եւ խաւարեալ է աստ հոգին, նոցա խաւարն է արտաքին .
 Աստ չորս չարիքս ի շիասին, իւրաքանչիւր անձանց լինին .
 Որք աստ չարիք մեղօք սխալին, անդ չորս անդ չար նոցա դիպին .
 Բայց թէ վասնէ՞ր անանց տանջին, որք անցաւոր մեղօք սխալին,
 Ծի ըստ չափոյ մեղաց տանջին, որք աստ անդարձ կային եւ անբողաւ չարք՝ կտո՞րն,
 Անանց տանջանք նոցա տացին, ըստ իրաւանց դատաստանին .
 Որք զանազան չարեք սխալին՝ պէսպէս տանջանք նոցա կազմին .
 Զի որքան առաս է նիւթ հրին, այնքան սաստիկ բորբոքեցին,
 Վա՛յ եւ եղուկ է անդ նոցին, զի բարկացաւ Աստուած նոցին .
 Այնպէս տանջանք տացէ նոցին զսր ոչ քննէ միտք մարդկային .
 Զի զգայարանք նոցա կրկին, յատուկ յատուկ պատժօք տուծին .
 'Ի իւրաքանչիւր մատուցեալ մարմին կըսկըծալից մորմոքեցին .
 Եկայք լացցուք ամենեքեան ընդ տանջելոց որ անդ մնան .
 Զի չարչարանս որ ասացան ոչ խափանի մինչ յաւիտեան .
 Այս ողբս եղբոց նախաստեղծին որ դէմ բնութիւնս բարբառին,
 Այս զուժ ողբոց միշտ կատարին յանցեալն երկրի եւ ապագին :

Վեհեմեքի վաւ, ձեռագիր թիւ 559, Զ. Գ.

ՃԱՌԱԳԱԹԹԸ

(ԲՈՆՏՕ)

Արեւէն փրթած խարտեալ մազ նորին,
 Ողին մէջ երկայն կ'իշխայ թելն ոսկի .
 Լուսեղէն շաւիղ ուրիշ Սերովրին
 Մարմնիկը չուշան վար կը սողոսկի՝
 Այն պահուն ուր նոր կը ծագի արփին :

Անտառներուն մէջ, ուր յորդ կը թափին
 Բստուերներն, հանգոյն դեգնորակ հասկին՝
 Կը կախուի խոտին վերեւն ու թուփին .
 Արեւէն փրթած :

Ժայռերը լօռուա ու ծերուկ թմբին
 Կը սերեն զայն՝ երբ զով, կը ցոյց լկի .
 Ծածանելով թռչ, նազոտ, մեղմակի,
 Ժպտելով ջուրին, լերան ու ափին
 Արեւէն փրթած :

ՓՐՓՈՒՐԸ

(ԲՈՆՏԷԼ)

Ես ժանեակն իմ ձիւնադոյն,
 Պճնող՝ կատարն ալիքին .
 Հառչաւքն եմ կաթնազին՝
 Տարփոտ ծովին խաժ հողոյն :

Իմ ծոցս իրեն կ'ընտրէ բոյն
 Էրփնեբանդ չողն արեգին .
 Ես ժանեակն եմ ձիւնադոյն,
 Պճնող՝ կատարն ալիքին :

Ոչինչ ինձմէ փափկադոյն .
 Ծընունդ հովուն քըմայքին .
 Կ'օրորուիմ պահ մ'ենչտազին
 Ու կը ցնդիմ ես իսկոյն .
 Ես ժանեակն իմ ձիւնադոյն :

1895

ՊԱՐՈՅՐ